

IZHAJA VSAK PELEK.
Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4'—
pololetna . . . „ 2'—
četrtnoletna . . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 24. januarja 1913.

Leto VIII.

Dragin'ja in delavske plače.

Neštetokrat se sliši sledeča modrost iz ust raznih kapitalističnih zagovornikov: draginjo so zlasti vzrok večje delavske plače. Torej je napačno očitati draginjo kartelom ali previsoki carini in sploh kapitalističnim vplivom in vzrokom; marveč samo prevelika požrešnost delavskega stanu je potem-takem tista moč, ki draži splošno zanj. Nasproti temu pa govore dejstva, ki jih nihče ne more utajiti. Če se od blizu pogleda ta očitek, se jasno pokaže, kako nesramni in hinavski je. Zadnjih deset let so se cene za surovo blago, ki se potrebuje v obrti, pomnožile skoraj za eno tretjino. Sem štejemo bombaž, volno, konoplje, kože in prazne kovine: železo, baker, cink in cin. Skoraj ravno toliko so se pomnožile stvari, ki se rabijo za kurjavo in razsvetljavo, namreč premog in petrolej. Temu pa niso vzrok delavske plače, zato tudi ni vzroka iskati v posameznih državah, marveč poglobitvi vzrok temu podraženju je ta, ker se kapitalistično gospodarstvo zadnji čas hitro širi po deželah in državah, kjer doslej še niso v navadi. Zlasti vzhodna Azija, Sibirija, Mandžurija, Kitajsko, Perzija in Indija, kjer ljudstvo do nedavno še ni nič vedelo o svetovnem trgu in o veliki obrtni industriji, se je prav zadnja leta z ogromnimi kapitali uvedla velika industrija. Ravno to opažamo tudi v Afriki, v južno ameriških republikah in v velikem delu ruskega cesarstva. Železnice se vedno hitreje grade in v vsako novo železnico se pritegne nove pokrajine k svetovnemu trgu. Iz priprostega domačega gospodarstva, ki je skrbelo samo za najskromnejše potrebe in ki je slonelo samo na priprostem kmetijstvu in malo razvitem rokodelstvu, se razvije kapitalistično. Ljudje dobe naenkrat nove potrebe, kupijo stvari, ki jih prej poznali niso: Hrana, obleka in sploh vse življenje se spremeni in s tem se seveda splošno podraži cena za surovo blago. Vsak bo razumel, da je bil bombaž toliko časa mnogo cenejši, dokler niso v Afriki začeli ustanavljati svojih lastnih velikih predilnic in tkalnic. Čimveč se kakega surovega blaga porabi doma, tem dražja je njegova cena na zunaj. Kar velja za bombaž, velja tudi za volno in za drugo surovo blago. Ob enem pa ne smemo pozabiti, da se veliki kapitalisti v kartelih vedno bolj družijo med seboj in da imajo vsled tega v svoji oblasti tudi cene, ker si ravno vsled svojih kartelnih zvez ubijejo vsako konkurenco.

Šele v drugi vrsti pridejo v poštev cene za živila. Prvi vzrok draginje so podražene cene za industrialno surovo blago. Z njimi je pa natorno zvezano tudi zvišanje cen za žito in živilo. Angleška, kjer so meje na stečaj odprte,

ima v marsičem še večjo draginjo nego pri nas. Bilo bi sicer nespametno tajiti, da previsoka carina ne podražuje cen, toda ravno tako nespametno in popolnoma neresnično je, da se cene dvigajo samo tam, kjer ne more blago iz tujih držav zavoljo visoke carine brez ovir prihajati na trg.

Ponavljamo, da so se cene za surovo blago, ki ga rabi industrija zadnjih deset let, skoraj za eno tretjino zvišale. Torej najmanj za okroglo 30%. Mimogrede naj omenjamo, da se cena za živila v tem času ni v tej meri vzdignila. Meso se je res silno podražilo. Ne moremo pa tega reči o žitu in n. pr. o mleku. Toda nam gre za to, kako lažnjava je trditev tistih, da so delavske plače vzrok večje draginje. Če bi bilo to res, bi morale najprej rasti delavske plače in v njihovem razmerju bi potem morala rasti cena za razno blago. To pa ni res. Najprej namreč nastopa draginja, cene za blago in živila se najprej podraže in potem šele delavci, ki ne morejo več izhajati, iščejo potov, kako bi prišli do boljših plač. Ta pota so pokrita s solzami in krvjo. Treba je za vsako zvišanje hudih in za delavstvo dragih bojov. Kljub vsem tem bojem so pa delavske plače povprek zadnjih deset let v kulturnih državah poskočile samo za 11% nasproti prejšnjemu desetletju. V naši državi je to zvišanje marsikje še znatno manjše. Kako more torej kak pameten in pravičen človek očitati delavstvu, da draži cene s svojimi plačami, ko so po natančnih podatkih delavske plače za dve tretjini manj napredovale zadnjih deset let kakor pa cene za blago. Kdor torej to očita delavstvu, zasluži, da mu vržemo v lice besede naše pesmi in mu rečemo, da nima al' srca, al' nima možgan.

Dr. K.

Služkinje v Trstu in zglasilni urad.

»Naša Moč« je že poročala o vlogi, ki jo je poslala Jugoslovanska Strojovna zveza na c. kr. namestništvo v Trstu, naj poskrbi, da bodo uradniki pri zglasilnem uradu postopali s služkinjami, kakor se spodobi. Da je imela J. S. Z. oziroma njena skupina v Trstu dovolj vzroka za tako vlogo, se vidi iz vgladov, kako se pri zglasilnem uradu ravna s služkinjami v 20. stoletju, ki jih tu priobčujemo v pouk delavstvu in gosposki. Ob tej priliki se nam zdi primerno opozoriti vse delavstvo, naj gotovo in povsod poskrbi, da bo uradništvo »Naše Moči« dobilo poročilo o vsaki krivici, ki se mu kje zgodi. Sodba širše javnosti je močno orožje za brambo pravic, ki ga izobraženo delavstvo ne sme prezreti in zanemariti. Kadar se pa uradništvo ne bo zdelo primerno, da se ena ali druga krivica ob-

javi, bo o njej informiralo merodajne faktorje in sploh vse storilo v brambo delavstva. Poročila o takih krivicah naj se napišejo točno in jasno, da bo tudi vsak tak, ki o celi stvari nič ne ve, lahko razumel, zakaj gre. Uredništvo bo že samo vedelo, kaj se sme ali ne sme objaviti. Naj slede omenjeni vzgledi:

I. I. je svojo službo pravilno odpovedala in si poiskala službo pri nekem častniku. Gospa, ki ji je imenovana odpovedala službo, je pa pismeno prosila častnikovo ženo, naj ji pusti služkinjo še čez praznike. Ta ji je ustregla, toda že čez dva dni je naročila služkinji, da mora priti takoj. Ker ta ni mogla iti takoj, je šel častnik na policijo, kamor so poklicali tudi služkinjo. Tu je začel upiti nad revico policijski uradnik, naj se takoj pobere v drugo službo, če ne čez praznike sploh ne bo v nobeni službi ampak v zaporu in da zanaprej deklet sploh ne bodo več zapirali po 24 ur ampak po 8 dni. Dekle se je hotelo upravičiti in pojasniti položaj, a ji je uradnik zapovedal, naj molči in počaka, da ji je mogel pokazati vso svojo oliko.

N. N. je bila v službi že dve leti. Nekega dne jo začne gospa radi malega pogreška grdo psovati, zato ji odpove deklet službo na osem dni. Gospa ji reče, naj gre takoj in služkinja je bila pripravljena, če ji gospa plača za osem dni naprej. O tem noče gospa nič slišati, zato gre deklet na policijo iskat pravico. Tu jo uradnik pošteno ošteje in pravi, da nima nič iskati, na kar se začne služkinja sklicevati na to, da ji gre po postavi plača za 14 dni naprej. Uradnik hud, da ga nihče ne bo postav učil, jo ozmerja in gre klicat redarja, da jo odvede v zapor. Komaj je ušla.

Neka gospa je obdolžila služkinjo tatvine. Ta je tajila in rekla, naj ji vse preiščejo in pregledajo, da se prepričajo o njeni nedolžnosti. Gospa jo je pa rajši naznanila policiji. Tudi tu ji niso hoteli nič verjeti in so jo hoteli spraviti v preiskovalni zapor. Ko je čakala na tramvaj, ki naj bi jo peljal v preiskovalni zapor, se je dvakrat s tako silo zaletela v zid, da so morali poklicati zdravnika in jo odvesti v bolnišnico.

Druga gospa je služkinji odpovedala službo in jo tako šikanirala, da ta ni mogla več prestati in je zahtevala službeno knjižico. Gospa ji reče, naj gre na policijo po njo. Tu so ji pa rekli, da mora za toliko časa v zapor, kolikor časa bi bila morala še v službi čakati na knjižico. Ko sta jo vlekla dva redarja v zapor, jima je pred cerkvijo svetega Antona ušla in skočila v kanal. Ko so jo rešili iz vode, so jo morali odvesti v bolnišnico.

Takih in podobnih slučajev bi se dalo navesti še mnogo, zaenkrat naj ti zadostujejo.

J. S. Z.

Delavsko zdravje.

Tobak in mladostni delavci. Tobak se glede svoje strupenosti in zlih družabnih posledic niti od daleč ne more primerjati z alkoholom. Odraslim zdravim osebam kajenje, če ni pretirano, splošno ne škoduje. V velikih množinah pa je tudi lahko odraslim opasno in pri močnih kadivcih imamo večkrat priložnost opazovati znamenja akutnega zastrupljenja, zlasti pri taci, ki kade mnogo cigaret. Živčni nemir, razburjenost, noč brez spanja, pospešeno in neredno utripanje srca, teža v prsih, občutek bojazni, mrzle noge, glavobol. To je akutno zastrupljenje z nikotinom. Imamo pa tudi kronično, to se pravi, počasi se razvijajoče zastrupljenje s tobakom, ki organizem na tiem izpodkopa. Zlasti trpe pri tem krvne žile, srce in vid. Vidni živec lahko tako opeša, da človek celo oslepi. Splošno pa se pri zmernih odraslih kadivcih ni bati od tobaka tako hudih posledic. Drugače pa je stvar pri mladini. Kako močan da je vpliv tobaka na nedoraslo telo, je skušil večidel vsakdo sam na sebi, ko je imel prvič cigareto v ustih. Še hujše se mu je godilo, če se je spravil na močno smodko ali pipo. S časom se seveda telo privadi na kajenje in slabosti izostanejo. Vendar ne moremo dovolj resno svariti vajencev in nedoraslih mladih delavcev, naj bi se vendar tako zgodaj ne udali tej navadi. Njih telo je še v razvoju in potrebuje pred vsem zdrave in tečne hrane in ne živčnih strupov. Kako so taki fantje bledi in upali, ki znosijo vsak krajcar za cigarete, namesto da bi si kupili kruha ali sadja. Njih sopila, sapnik in pljuča so še nežna in občutljiva, pa že okužena z dimom, ki prihaja od tlečega tobaka in papirja. Mnogi tudi zgubi tek do jedi, ker si vsled prezgodnjega kajenja pokvarijo želodec. Da vse to tudi jetiki pot pripravlja, je samo ob sebi umevno. Starejši delavci bi izkazali mlajšim delavcem veliko dobroto, če bi jih z lepo besedo na škodo opozorili, ki jih lahko zadene. Grda ali zbadljiva beseda ne bo pomagala, ampak še škodila, pač pa pametni in dobrohotni pouk. Fantje bi si prihranili denar in zdravje, če bi se prezgodaj ne navadili kajenja. Najhujša posledica, ki jih čaka, je pa strast, da ne bodo mogli odnehati. Za ves svet ne morejo potem te navade opustiti, dasiravno dobro vedo, koliko jim škoduje na zdravju in denarju. Strast do kajenja postane dostikrat še silnejša, kot strast do pijače in so taki ljudje prej pripravljeni opustiti pijačo kot cigareto. Koliko premoženja se razblini v dim v družinah močnih kadivcev. Dvajset in več cigaret na dan, ni nič redkega. Koliko znese to v enem mesecu, koliko v enem letu.

J. Jørgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Do tega spoznanja je prišel Herman Ronge nekega večera po volitvah, pri katerih si je socialna demokracija priborila veliko, odločujočo zmago v Kopenhagnu. Pred okni »Napreja«, kjer so bili nabiti izidi volitev, se je gnetla vriskajoča množica in zgodaj v dvorani so se zbrali njegovi sodelavci in nekaj tujcev. Med njimi je stal novoizvoljeni poslanec in se živo razgovarjal z Wühlerjem in njegovimi ljudmi. Na dolgi pogrbeni mizi je bilo polno najrazličnejše pijače. Ko je Herman Ronge vstopil, je novi zastopnik ljudstva ravno dvignil čašo in začel glasno in slovesno:

»Današnji dan pomeni, da se odselej naprej ne bo zidala v Kopenhagnu nobena cerkev. Mi nočemo polniti žepov misijonarjev. Ljudstvo ne mara več cerkev, v kateri bi jih duhovni obsojali v peklo. Zidajmo mesto njih šole in zavetišča, zidajmo — tudi te besede se ne bojim izreči — zidajmo več

gledišč in zabavališč, kjer najdemo več veselja do življenja, kjer prevzame vesela zavest cele množice obenem in kjer vidimo, da je življenje res nekaj lepega. Dvigam svojo čašo z željo, da bi ta cilj kmalu dosegli! Na zdravje svobodomiselnih social. demokracije!»

Ronge je spoznal v tem trenutku z grozno jasnostjo, kar ga je zdaj in vedno in večni čas ločilo od Wühlerja in delavske stranke. Oni so hoteli socialno demokracijo napraviti svobodomiselnost — pobijali so gospodarski liberalizem, a pospeševali verskega; mesto da bi drevo nevere, ki je rodilo slab sad, posekali, so ga hoteli presaditi v svežo zemljo nižjega stanu, samo, da bi rodilo tembolj pogubonosni sad. Hoteli so izganjati satana s hudičem Belcebubom in mesto vsakega zlega duha se je naselilo sedem novih, hujših.

To kar so hoteli Wühler in njegovi ljudje, pa tudi nikakor ni bilo blagostanje ljudstva. To, za kar so se borili, ni bilo nič drugega, kakor namen, da razširijo svoje nazore. In zato jim je dobro služilo vsako sredstvo. Kadar so

napadali resno misleče in spoštovane moze, takrat so se poslužili zasramovanja in norčevanja, a nasprotno so znali visoko govoriti o pravosti in dostojnosti, kadar so zasledili kjerkoli kak mal madež. Po eni plati so kričali proti gosposkim in bogatim zapeljivcem delavskih hčera, nasprotno pa so se norčevali iz resnih poučnih in zabavnih večerov, ki so jih prirejale plemenite gospe za mlade ženske. In od takih moških se je dalo ljudstvo voditi iz tako beraških rok je jemalo svojo duševno hrano!

V trenutku je izgubil Ronge vso prijazno naklonjenost do Wühlerja. Doslej je občudoval bogate naravne zmožnosti in odločno voljo tega moža, a prišel je tudi čas, ko je nastal med obema velik prepad.

Bilo je sredi zima žalostnega zimskega dne, katerih je v Kopenhagnu toliko; takrat je bilo sredi dneva temno. Ceste so blatne, ljudje drvijo z dežniki drug proti drugemu, v prodajalnicah gore električne žarnice od jutra do noči. To so dnevi, v katerih bi človek zagrešil samoumor, ko se dan zaznava,

se ti zazde kakor pekoča vest, ali pa kakor bi se odprla velika prazna roka pred okni revežev.

In tako se je izvršil tistega dne grozen samoumor in umor — neka mati se je obesila skupaj s svojimi štirimi otroci. Sosedje, ki so vdrli v stanovanje, so našli petero trupel pod stropom. Poročevalec »Napreja« je prihitel ves razburjen v pisarno, da si je imel precej trdo kožo, se je ves tresel od groze. Med njegovim pripovedovanjem je vstopil Wühler in izvedel, kaj se je pripetilo.

»Seveda! Kaj pa je vendar posebnega, če je mati umorila svoje otroke? Saj je otrok na svetu dovolj, vsak dan se rodijo novi!« In Wühler se je zasukal na peti in odšel v svojo sobo. Poročevalec se je v zadregi zasmajal dovtipu svojega urednika, in Ronge je odšel zmeden in presenečen vsled nečlovečnosti tega človeka.

Ronge je še istega dne porabil priliko, da je v »Napreju« malo drugače pogledal v bedo nižjih stanov. Napisal je sledeči članek:

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

BLAGAJNIŠKO POSLOVANJE PRI SKUPINAH.

Najtežavnejši posel pri skupinah Jugoslovanske Strokovne Zveze, sme mo trditi, imajo blagajniki, oziroma blagajničarke. Poleg agitacije prevzamejo tudi odgovornost za denar. Ni lahko, ako se pomisli, da delavec ali delavka cel dan dela in žrtvuje svoje malo kapitalu, in svoje proste ure pa porabi za organizacijo.

Tako dela naše res zavedno delavstvo, v marsikaterem kraju jim gre na roko tudi naša inteligenca, posebno gospodje kaplani žrtvujejo svoj čas v korist delavstva.

Da se ta trud pri denarnem poslovanju nekoliko olajša, naj sledi kratko navodilo.

Vsi odbori skupin in zaupniki plačilnic naj kolikor mogoče vplivajo na člane, da se privadijo plačevati redno. Koder plačujejo tedensko, naj se upelejo uradne ure vsako drugo nedeljo v mesecu, kamor naj nosijo člani svoje prispevke. (Nekatere skupine imajo že to upeljano, na primer v Trzinu). Koder se plačuje mesečno, so uradne ure lahko vsako zadnjo ali pa prvo nedeljo v mesecu. Vselej, kadar se uraduje, je lahko tudi odborova seja, da se odbor dogovori o nadaljnjem delu in takrat se tudi lahko določi, kateri odbornik ali odbornica prevzame kakšno delo ali agitacijo za prihodnji mesec.

Ne smemo pozabiti tudi članom priporočati, da naj gredo odboru v vsakem oziru na roke. Marsikdo se izgovarja, ja saj bi plačal, pa ni nobenega po denar. Tako ni prav! Vsak zavezanec mora vedeti, kje in kdaj je čas za vplačevanje doneskov. kakor vsak dobro ve, kje se dobi podpora, ravno tako se ne sme pozabiti, kje se plačuje.

Vsak blagajnik ali blagajničarka mora natančno poznati poslovanje Jugoslovanske Strokovne Zveze. Pod naslovom **uprava** je določeno, kdaj in kako se morajo računi skleniti. In če se natančno določi čas vplačevanja, bo tudi omogočeno pošiljati obračune centrali do roka, ki je naveden v poslovniku.

Denar, kolikor se ga ne porabi za izplačevanje podpor, se mora koncem meseca poslati centrali. Ako se v dopisu ali v obračunu navede primanjkljaj, centrala ne bo pošiljala denarja za pokritje, če ne bo natančno navedeno s številkami tudi, koliko se rabi in izrecno, da naj se denar pošlje skupini. Bolniške ali druge podpore, se redno izplačujejo vsak teden v soboto ali nedeljo, nikdar se ne sme čakati, da se izplača za cel mesec skupaj. Ako se redno izplačuje, ne nastane nikakšno nasprotje med člani in odborom in veliko lažje se vzdrži zvrstitev z denarjem, kakor če se za konec meseca prihrani cel kup izplačil.

Ako bi za en teden naprej primanjkovalo denarja, je treba paziti, da se centrala poprej obvesti, da ni članom treba predolgo čakati na podpore.

Koncem tega meseca bo poslala centrala vsem skupinam in plačilnicam nove obračune, ki bodo veliko bolj pregledni kakor dosedanj. Priložili jim bomo okrožnico, v kateri bo natančno navodilo, kako naj se novi obračuni vodijo.

Večkrat smo že v dopisih skupine opozarjali, da je centrala pripravljena dati vselej pojasnilo, če bi pri poslovanju kaka stvar ne bila jasna. Kar poslužite se! — Zabukovec.

× × ×

Občni zbor goriške skupine Jugoslovanske Strokovne Zveze bo vršil dne 26. januarja 1913 ob 4. uri popoldne v prostorih S. K. S. Z., Gosposka ulica št. 6, II. dvorišče. Dnevni red: 1. Pozdrav predsednika; 2. poročilo tajnika; 3. poročilo blagajnika; 4. volitev odbora; 5. volitev zastopnika za delavski tečaj v Ljubljani; 6. slučajnost.

Člani in članice udeležite se ga v obilnem številu in pripeljite še druge tovariše s seboj, da bodo pristopili v našo delavsko organizacijo!

Šturijske — Ajdovščina. Na dan Sv. Treh kraljev, 6. t. m., je imela naša skupina J. S. Z. svoj III. redni občni zbor in sicer on 3. uri popoldne v dvorani Slov. kat. izobraževalnega društva v Šturijah. Pri zborovanju sta bila navzoča tudi oba g. nadzornika skupine preč. g. Mihael Kmet, župnik iz Šturij in preč. g. Ivan Rejec, župni upravitelj iz Ajdovščine. Med zborovanjem je imel g. župni upravitelj J. Rejec, krasen govor o namenu in pomenu prave krščanske delavske organizacije, take kot je naša J. S. Z. ter je omenjal razne pripomočke, kako bi si delavstvo z lastno močjo lahko pomagalo, na primer dobro urejeno in nadzi-

rano konsumno zadrugo. (Odobrava-nje.)

Volitev se je izvršila tako, da se je staremu odboru le z malo izjemo, podelilo zaupanje še znanprej za dobo enega leta. Za zastopnika za občni zbor Zveze smo izvolili sedanjega našega predsednika. Kot podporni član je pristopil č. g. župnik Mihael Kmet iz Šturij. Bog daj še takih posnemovalcev. Odbor je naprosen, da naj zvesto izpolnjuje svoje dolžnosti. Seveda bo zmirom priletela odkod kaka pušica, pa mislim, da se bo vse preneslo in junaško premagalo. V to Bog pomagaj! — Član skupine.

RUDARSKI ODSEK J. S. Z.

Iz Idrije. Ob novem letu so pri našem rudniku sprejeli 62 fantov v stalno delo. Večina je domačinov, rudarskih sinov; 9 iz Sp. Idrije in po en par iz občin Vojske, Gora, Ledine. Mlajši imajo takoj plačo po 2 K na dan za 8-urno delo, starejši po 2 K 20 vin. Zadovoljni smo radi tega, ker se je naša direkcija zopet ozirala na sinove svojih ljudi. V kaki zadregi je bil prej rudar, ki je imel par odraslih sinov, ki niso imeli nobenega zasluga. Težko je bilo skrbeti mu za hrano in obleko, še bolj mučno je bilo za očeta videti sina le pohajkovati, brez dela in brez zasluga. Res se je poletil vlovil kak božjak pri zidanju ali pri kakih drugih napravah, a to je bilo le slučajno, nič gotovega. Je bilo slabo vreme, pa se ni delalo, je bilo kako podjetje končano, tedaj so odslovili delavce in »svojsčine« ni bilo. Ko so pa začeli jemati še tujce od daleč, tedaj je bil oče še bolj v skrbeh, ali pride sin sploh kedaj do stalnega zasluga. Rekli so nam takrat, pošljite sinove iz Idrije h kakemu rokodelstvu, ali služiti na kmete, a sin viden Idrije, se je drugod težko privadil, videl je očeta redno vsaki dan iti v rudnik, nehoti se je priljubilo enako delo tudi sinu. Vedel je tudi dobro, da pri kakem rokodelstvu ni vselej zasluga, za slučaj onemoglosti, bolezni in starosti, slabo preskrbljeno. Pri rudniku je pa provizija v starosti zagotovljena, četudi ni prav velika, a za silo se le shaja. Zato je bilo prav težko kakega otroka spraviti na tuje, posebno še, ker so drugod druge razmere, in navade kakor v rojstnem kraju. Zato smo vedno godrnjali, ko so tujci hodili k nam na delo, in domačinom kruh jemali. Kmetički sin, dobi na kmetih že delo in zaslužek, naš pa v Idriji ne. Zadnje dve leti je vendar spregledala direkcija, da se tem svojim uslužbenecem krivica godi in ozira se sedaj bolj na domačine. To je edino pravično in v blagor rudnika. Delavec vse bolj z veseljem dela, ko vidi, da se skrbi tudi za njegove, ne samo za njega rudarja. Izplačuje se pri nas sedaj tudi po novi postavi in vsaki 14 dni. A niso nič kaj zadovoljni. Uradniki tožijo, da imajo dvojno delo, ker je treba dvakrat na mesec vsakemu posebe preračunati zaslužek, a rudar vidi le malo vsoto, ko je bil prej na »denarsko« večje vaje. A gostilničarji se pohvalijo, češ, večkrat denarska, več se stoči.

Pravnik.

Trgovski sotrudnik, sprejet v službo na štiritehensko poskušnjo, ima v slučaju, da je bil pred pretokom poskušnje dobe odpuščene pravico zahtevati zaslužek za čas, ko je bil v službi, ne pa tudi odškodnine za ostalo poskušno dobo. Tožitelj je bil nastavljen pri neki trgovini pisalnih strojev kot potnik, in sicer najprej za poskušnjo štiri tedne. Po osmih dneh, ko je službo nastopil, ga je tveška brez vsakega plačila očlovila. Odslovljeni potnik zahteva s tožbo plačilo za čas, ko je opravljal službo, v znesku 25 kron in pa odškodnino za ostalih 20 dni poskušne dobe v znesku 75 kron. Tožena tveška ugovarja upravičenosti tožnikovih zahtev, češ, da ni niti enega naročila izpolnil in vključ naročilu, da mora biti vsak dan štirikrat v pisarni in poročati, ni tega storil, vsled česar ga je upravičeno predčasno odslovila. Obrtno sodišče je tožitelju priznalo zahtevani zaslužek za osem dni, v ostalem pa tožbo zavrnilo. Razlogi: Po § 19., odstavek 2. zakona za trgovske vaje se na preskušno dogovorjeno službeno razmerje lahko od obeh strani vsak čas odpove. Da je tu zakonska določba tako mišljena, da se lahko enostransko odpove službeno razmerje ne da bi bil dotični zavezan radi kršitve pogodbe povrniti škodo, sledi že iz tega, da je omenjeni paragraf uvrščen pod zaglasje »konec službenega razmerja in nadalje iz okolnosti, da je izstop iz službe med poskušno dobo naštet v § 40. zakona za trgovske vaje kot ena onih pravic delojemalca, kateremu se vnaprej sploh ne more odpovedovati; ta zakonska določba pa ne

bi imela nobenega smisla, ako bi se morala vključ temu plačati odškodnina radi kršitve pogodbe. Iz navedenega pa sledi, da sploh ne pride v poštev, kaj je vzrok razvezi službenega razmerja v poskušni dobi in da je obema strankama na prosto voljo dano vsak čas odpovedati in zapustiti službo. Nasprotno pa že beseda »poskušna doba« sama pove, da je namen poskušne dobe preizkusiti delojemalca. Iz tega sledi, da mora delodajalec delojemalca tudi plačati za tisti čas, ko ga preizkuša, tudi če bi bilo storjeno delo nepopolno ali delojemalec neporaben. Odreči plačilo bi bil delodajalec upravičen samo takrat, če bi mu delodajalec sploh nič ne naredil. Te okolnosti pa tožena tveška ni mogla dokazati. Sicer navaja tožena tveška, da ni napravil tožitelju cel čas nobenega naročila, toda po prisledujočih strokovnjakih je prišlo sodišče do prepričanja, da se iz teh okolnosti še nikakor ne more sklepati, da tožitelj ni za toženo tveško ničesar napravil. Kajti uspeh dela trgovskega potnika se pokaže večkrat šele po daljšem času, kakor po 8. dneh in zavisi včasih od gole slučajnosti. Zato je sodišče tožitelju priznalo zaslužek za čas, ko se je nahajal v službi. Dr. Š...

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

RDEČKARIJA NA LOVU.

Socialno demokratsko časopisje je zopet zasviralo najstarejšo svojo harmoniko. Zarjavele piščalke trobijo, da bi se na nastavljen limanice vjelo kolikormogoče veliko kalinov. Zdaj se predstavljajo in kriče: Mi, le mi moremo in hočemo rešiti državno delavstvo. Pot za tak lov je zelo priprosta. Ni treba drugega storiti kakor da se v državnem zboru take stvari predlagajo, o katerih se že naprej ve, da bodo odklonjene in namen, da se natrese ljudem v oči pesek, se doseže. No, ta igra je pa že tudi jako stara in je tudi delavstvu tako znana, da ji le še najneumnejši kalini verujejo.

Lani meseca julija so socialni demokrati vprizorili igro, ki so jo letos obnovili. Čisto priprosto in enostavno so predlagali, da se denar, ki je potreben, da se izvedejo sklepi poslaniške zbornice z dne 28. decembra 1911, izplača. Vlada je v poslaniški zbornici izjavila, da sklenjenega sklepa ne more takoj izvesti, ker nima zanj potrebne denarja. Če predlogu zbornica pritrdi, bi ga vlada ne predložila vladarju v podpis. Z drugimi besedami se to tako-le pove: zbornico bi bili odgodili in brezpomemben bi bil ostal soglasen sklep zbornice decembra 1911 kakor tudi vse predpriprave, ki so jih odseki izdelali. Socialno demokratski predlog je bil torej odklonjen, ko je vlada prej izjavila, da hoče položaj državnemu delavstvu izboljšati, a da hoče izboljšanja izvesti le korakoma od stopinje do stopinje.

Ob posvetovanjih glede na začasen proračun za leto 1913 so se zopet isti predlogi vložili in sicer od več strani. Poleg socialnih demokratov so stavili predloge tudi nemški nacionalci in krščanski socialci. Položaj je pa bil ravno tak, kakršen je bil meseca januarja leta 1911. Če bi bili predlogi sprejeti, bi bila vlada zbornico domov poslala. Meseca decembra je bil položaj silovito opasen. Vojska na Balkanu je tudi našim državljanom zmešala glave in so se za vsak slučaj na vojsko pripravljali. Zbornici so bile predložene tri postavbe glede na slučaj vojske. V zbornici je strasila na vseh straneh obstrukcija. Vladne stranke so predloge odklonile, ker so se bale, da vlada zbornico odgodi.

Nikakor ne moremo odobravati, ker so vladne stranke, med katerimi se pa naši poslanci ne nahajajo, ker so za te predloge glasovali, odklonile predloge, po katerih naj bi se stanje državnega delavstva izboljšalo. Nihče ne more dvomiti, da je to, kar državno delavstvo zahteva, popolnoma upravičeno. Upravičenost tem zahtevam pripozna tudi vlada, ki le naglašja, da teh zahtev ne more hipoma izvesti in da jih hoče le stopnjevaje izpeljati. Vlado prisiliti je pa težavna stvar, birokracija je birokracija in je silovito trmasta. Decembra 1911. je zbornica sklepe soglasno storila, a vlada jih le ni izvedla. Če se sklepi obnove, razpolaga še vedno vlada s sredstvi, da svojo voljo izvede. Po gosposki zbornici lahko pustiti sklepe izpremeniti, kar je storila, ko je šlo za službeno pragmatiko državnih uradnikov. Lahko pa tudi zbornico odgodi in vse, kar se je storilo, leži pod mizo. Po tej poti se torej od vlade ne more ničesar izsiliti. Vlada utemeljuje svoje stališče, češ, da nima denarja, da izpelje sklepe. Saj to vidi-

mo tudi pri službeni pragmatiki državnih uradnikov. Postava se je sklenila s sodelovanjem vlade, a izvedli jo bodo šele potem, ko se reši takozvani mali finančni načrt; ko se bodo dovolili novi davki, da more vlada višje izdatke pokriti. Po dosedanj poti se tudi za državno delavstvo ne bo moglo veliko doseči. Po naši sodbi bi se morala vlada potem pogajanj prisiliti, da svoje dosedanje stališče opusti in da se bo ozirala na zahteve državnih delavcev.

Kakšno stališče pa zavzema gled na to vprašanje socialna demokracija? Niti ne misli na to, da delavstvu poštno pove, kakšen da je dejanski položaj. Socialni demokraciji gre zgolj za demagogijo. Kakor lani igrajo tudi letos vlogo viteza Vovka iz znane slovenske povesti »Izdajavec« in hinavsko delavstvu pripovedujejo:

»Glejte, toliko milijonov in milijonov smo vam hoteli darovati, a hudobni drugi delavski sovražniki nasprotujejo!« Uhoge rdeče ovčice iz Doline šentflorijanske, kaj jim vse verujejo in zabavljajo in preklinjajo, rdeči vitezi Vovki se pa v pest krohotajo, ker so zopet enkrat zavedli svoje ljudi v poraz pri Budačkih.

To, kako postopajo socialni demokrati, si moramo pa le dobro zapomniti. Ko se je ob pol 12. ponoči glasovalo o predlogu Tomšika, so socialni demokrati zahtevali, da se mora poimensko glasovati. Glasovalo se je eno uro. Socialni demokrati so se strašno ustrašili, ko je za predlog neki krščansko socialni poslanec z »da« glasoval, ker so se bali, da bi se navsezadnje predlog sprejel. Nevarnost je postajala tem večja, ker je velik del nemških krščansko socialnih in nemško - nacionalnih poslancev zapustil zbornico, veliko jih je pa tudi za predlog glasovalo. Izkazalo se je, da je znašal razloček pri glasovanju le deset glasov; a ta razloček bi se bil znižal na dva glasa, če bi bili pri glasovanju vsi socialni demokrati navzoči. **Pri glasovanju je pa 8 socialnih demokratov manjkalo!** Predlog se gotovo ni zdel socialnim demokratom važen dovolj, ker bi bili drugače gotovo vsi zanj glasovali, ker pa niso vsi zanj glasovali, so tako dokazali, da jim ni bilo veliko na tem, da se njih lasten predlog sprejme. Vsak, kdor pozna neiskrenost taktike, ki jo socialni demokrati zasledujejo, ve, da so tole taktiko soc. demokratije v zbornici večkrat zasledovali: Kadar pokaže kako glasovanje, da bi lahko socialni demokrati s svojim da ali ne odločili usodo kake predloge, zapusti nekaj socialnih demokratov zbornico, da izpade glasovanje tako, kakor to kaže socialno demokratični agitaciji. Če gre o glasovanju kakega predloga, ki bi ga lahko socialni demokrati strmoglavili in se pokaže, da jih premalo zanj glasuje in bi torej lahko socialni demokrati odklonitev odločili, mora nekaj socialnih demokratov dvorano zapustiti, da ni preveč nasprotnih glasov. Sodrugi nato kriče, da se je predlog sprejel proti njih volji. Tako so na primer postopali, ko je šlo za brambno preosnovo. Značilno je sedaj samo to, ker v »Arbeiter Zeitung« ne kriče tako, kakor to ob drugih prilikah delajo. To je gotovo jako sumljivo. »Arbeiter Zeitung« je tudi v neki številki objavila le imena tistih nemških - nacionalnih in nemško - krščanskih socialnih poslancev, ki so proti glasovali in ki so se glasovanja vzdržali. Ni pa objavila imen tistih poslancev, ki so za predlog glasovali. Prejšnje čase je imena vseh poslancev objavila, ki so za ali proti kakemu predlogu glasovali. Zdaj tega ni storila zato, da sodrugi ne bi resnice izvedeli. Vse kaže, da igrajo socialni demokrati v tem vprašanju velikansko sleparijo in da vlečejo državno delavstvo za nos.

Naši člani znajo, da ne upamo vsega od zbornice. Ne podcenjujemo pomoci zbornice, znamo pa tudi, da socialna demokracija uganja v državnem zboru dvoumno vlogo in da vleče za nos tudi tobačno delavstvo. Ne bomo socialno demokratski agitaciji nasledili, marveč oklenili se bomo še trdnjše svoje Zveze, ki je že marsikako zi boljšanje dosegla in ga bo še!

× × ×

Tobačni delavec! Tobačna delavka! Ali imaš že vstopnico za predstavo, ki jo priredi »Podporno društvo« v nedeljo dne 26. januarja 1913 ob 5. uri popoldne v Ljudskem Domu? Prijatelj, pomni, da če je še nimaš, jo takoj kupi. Gre za to, da se v nedeljo, dne 26. t. m. postavimo. Zato gotovo v nedeljo dne 26. t. m. v Ljudski Dom! Prijatelj, tobačnega delavstva pri predstavi gotovo tudi ne bo manjkalo.

× × ×

Halajni. Dne 23. decembra je umrla v Halajnu priljubljena blagajničarka katoliškega društva za delavke. Ko

se je dne 17. marca 1907 ustanovila v Halajnu krajna skupina Avstrijske kršćanske tobačne delavske zveze, je prevzela K. Bernegger mesto blagajničarke, katero je do leta 1911, ko je bila vpokojena, izvajala. R. I. P.

Med brati in sestrami.

Stavka v Vevčah. — Sovražstvo liberalcev proti slovenskemu delavstvu. »Slovenski Narod« ostane vedno zvest v svojem sovražstvu nasproti slovenskemu delavstvu. Ob vseh dosedanjih stavkah je »Slovenski Narod« zavzel mal delavstvu sovražno stališče. Ob obeh prejšnjih stavkah vevškega delavstva je »Slovenski Narod« sramotil slovensko delavstvo, ki se je borilo za svoje pravice proti nemški lastnici vevške tvornice. Vseslovanski (?) »Narod« je grdil in sramotil pred leti jeseniško in javorniško delavstvo, ko je stavkalo in je pisal tako, kakor da bi bil tiste članke narekoval kak akcijski nar nemške Kranjske industrijske družbe. Tudi ob sedanjih stavki v Vevčah, ko se vojuje vevško delavstvo že nad tri mesece za svoja prava, je ostal »Slovenski Narod« zvest svojemu preteklosti. V soboto je »Narod« priobčil članek, ki je pisan tako, kakor da bi ga bil inspiriral kak akcijski nar nemškega kartela avstrijskih popirnic. Kar piše »Narodov« inspirator o splošnem gospodarskem položaju, se jako lepo čuje, ampak če je ravno po sedanjih križah popirna industrija ker trpela, je stvar, o kateri se tudi lahko drugače sodi, kakor to »Narod« sodi. Vsled vojnih kriz je ravno uporaba popirja poskočila, ne pa nazadovala. Akcijo Leykamove družbe notirajo na dunajski borzi zdaj s 418 kronami (nominalna vrednost 200 gl.); da ne stoji višje, je družba sama vzrok, ker toliko časa ne konča s svojim delavstvom vojske, ki mu jo je vsilila. Suhe številke naj to našo trditev dokažejo. Minulo soboto (18. t. m.) so popirji avstrijskih popirnic na dunajski borzi bili vredni in sicer Elbenmühl 38, Heinrichsthal 48, Nettingsdorf 170, Neusiedler 439, Steyermühl 445 in Waldheim - Druckerei 27 K več kolikor znaša nominalna vrednost akcij teh popirnic. Tisti, ki je »Narod« informiral s splošnimi opazkami o konjunkturi na popirnem trgu, je, kakor te suhe številke dokazujejo, »Narod« pošteno potegnil. S splošnega gospodarskega stališča čas za stavko nikakor ni bil neugodno izbran. Kar pa tiče stavke same, v vsej svoji ponižnosti najhvaležnejše odklanjamo, da bi bil kak »klerikalec« vevško delavstvo v stavko pogнал. Vsi naši ljudje, ki so pred stavko imeli z delavstvom posvetovanja, so stavko odsvetovali, pa ne radi neugodnega gospodarskega položaja, marveč zato, ker delavstvo strokovno ni bilo organizirano. Ko je pa delavstvo, ne da bi je bil kdo hujskal, sklenilo, da prične stavkati, ker ne more več prenašati pruskih občevalnih navad sedanjega ravnatelja, je seveda nismo pustili na

cedilu. Izključno naši ljudje govore na shodih stavkajočega delavstva, naši ljudje in naša večina v kranjskem deželnem odboru podpira stavkajoče delavstvo in se naši ljudje pri razdelitvi podpor, ki dohajajo, ne ozirajo na to, če se za njo oglašajo tudi liberalni delavci. Mi svojih slovenskih delavcev in delavcev v Vevčah ne bomo na cedilu pustili, če pa »Narod« drži s pruskimi valpeti nemške Leykamove družbe, je to njegova stvar in le dokazuje hinavsko zavratnost tistega »Naroda«, ki niti za svoje liberalne pristaše v Vevčah dozdaj ni še starega pol solda nabral.

Prosimo zavedne Slovence, naj darove za stavkajoče v Vevčah pošiljajo na naslov: L. Tomažič, Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Železničar.

Oddaljenost bivališča od službenega mesta. Leta 1909. je izšla tozadevna določba, ki je prepuščala krajevnim načelnikom, da so imeli dovoliti uslužbencem, da stanujejo izven službenega kraja. Nedavno pa je izšla okrožnica, ki določa, da smejo uslužbenci pri centralnih uradih (direkcijah itd.) stanovati le tako daleč zunaj, da morejo priti z osebnim vlakom vsaj v eni uri na svoje mesto. Bivališče sme biti le v krajih ob državnih železnicah. Da bo v tem oziru povsod enotno urejeno, imajo sedaj predstojništva tudi pri uslužbencih v izvrševalni (eksekutivni) službi paziti na to, da se pri vsaki izprembe bivališča uredijo razmere tako, da bodo odgovarjale tem določbam. V nasprotnem slučaju smejo prepovedati izprembo bivališča. One uslužbenke, ki so dobili na podlagi navedene določbe iz leta 1909. dovoljenje stanovati tako daleč zunaj, da to ne odgovarja novim predpisom (to se pravi, da ne morejo dospeti na svoje službeno mesto v eni uri z osebnim vlakom, ali pa da kraj, v katerem prebivajo, ne leži ob državni železnici), morajo predstojništva obvestiti o teh novih predpisih in jih opozoriti, da imajo pri prvi priložnosti, oziroma kadar se bodo prvič zopet selili, dobiti stanovanje v takem kraju, da bo to odgovarjalo tem novim predpisom. —a—

Okno v svet.

Tepenje kot kazen v poboljševalnicah. Nedavno se je poročalo, da so za gotova hudodelstva na Angleškem zopet uvedli kazni s palicami. Veliko londonskih hudodelcev je zato iz Londona na Francosko pobegnilo, ker so se palice bali. Ob tej priliki bi nas zanimalo tudi naše bralce malo znano dejstvo, da obstoja tudi po avstrijskih prisilnih delavnicah in poboljševalnicah kazni tepenja z usnjato šibo za gotove disciplinarne prestopke. Te dni so radi te kazni nastala nesporazumljenja med notranjim ministrstvom in nekaterimi deželnimi odbori; ministr-

stvo je obetalo zavodom, ki so večinoma last deželnih odborov, podpore, a zahtevalo je, da naj v hišnih redih črtajo tepenje kot disciplinarno kazni. Ponudbo ministrstva so pa vodstva zavodov večinoma odklonila, češ, da brez kazni tepenja reda med prisiljenci ne morejo vzdržati. Podpor zato ministrstvo ni nakazalo.

Smrt po alkoholu. V Favoriterci na Dunaju so doma pili J. Brunner, J. Haumer in Franc Nespor s tremi otroci Brunnerja veliko piva in žganja. Vseh šest je pa obolelo na znakih zastrupljenja in so jih v bolnišnico prepeljali, kjer sta Haumer in 14letna Brunnerjeva hčerka čez nekaj ur umrli na zastrupljenju po alkoholu.

Izdajatelj in odgovorni urednik Miha Moškerc. Tisk Katoliške Tiskarne.

Le tedaj

doseže kakovost fine zrnate kave svojo polno veljavo, če voli cenjena gospodinja kot kavni pridatek najzanesljivejšo vrsto!

Najbolje storite,

če uporabljate izdelek, ki se je izkazal že desetletja kot najboljši, »pravega« Francka iz tovarne Zagreb, vendar pa izrečno le onega s kavnim mlinčkom kot tovarniško znamko.

Tovarne za asbestškrilj „ZENIT“

družba z om. zav. Mor. Žumberk dobavljajo najboljši in najcenejši

krovski material

Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
**dežnike in
solnčnike**
priporoča

po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.

F. Meršol Ljubljana
Mestni trg 18.

Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vezenin, čipk, rokavio,
nogavio, otroške obleke in perila, pasov,
predpasnikov, žepnih robov, ovrat-
nikov, zavrtnic, volne, bombaža, su-
kanca itd.

Predstiskanje in vezanje monogramov in
vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini

Janko Češnik
(Pri Češniku) Ljubljana

Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

Za tukaj našete in slične zavode veljajo obširne posebne
postave, katerih tukaj ne moremo navajati.

1) Železniška in paroplovstvena podjetja;

Imenovana podjetja ne spadajo med obrte. Če so železnice
zasebne, smatrajo se za del glavnega podjetja; če so pa javne in
imajo zakonito koncesijo, spadajo k trgovinskim podjetjem, ne k
obrtim.

Izraz »železniško podjetje« obsega vse, kar spada k železnišne-
mu obratu in je določeno za njene potrebščine, torej tudi vsi pomožni
zavodi za obrat podjetja. Ako torej železniško podjetje za razsvet-
ljavo svojih postajnih naprav in svojih vagonov in sicer izključno v
ta namen izdeluje potrebno svetilno snov v lastnih obratovaliških,
potem so ta obratovališča pomožni zavodi za železniški obrat in se
na napravo takih zavodov ne morejo nanašati določbe obrtnega reda.
(Upr. sod., 25. junija 1901, št. 426.)

Železniški prenašalci prtljage, ki ne spadajo pod
o. r., niso upravičeni, da bi strankam nosili prtljago iz kolodvora na
njihovo stanovanje ali na kak drug kraj izven kolodvora. V tem smi-
slu se je izrazil osrednje vodstvo. (Min. za notr. stvari sporazumno
s trg. min., 22. oktobra 1891, št. 19.579.)

m) pomorskim zakonom podvrženo ladjeplovstvo po morju in pomorsko ribarstvo;

Ribarjenje po morju v oddaljenosti ene milje od obale je prid-
ržano obrežnemu prebivalstvu; dalje naprej pa je dovoljeno vsako-
mur. — Za ladjeplovstvo in brodarjenje po rekah veljajo posebni
zakoni.

n) podjetja za stalno prevažanje (brdlišča) na rekah, jezerih, prekopih itd.; dalje plovna in broderska podjetja;

Za osnivanje obrtnih zasebnih prevaževalnic po zasebnih in
javnih vodah je potrebno oblastveno dovoljenje; enako dovoljenje se
zahteva pri prevaževalnicah ob plovnih vodah, četudi se prevaž-
vanje ne vrši po obrtno. (Zakon o vodnem vprašanju z
dne 30. maja 1869, § 7.) Pobiranje pristojbin se dovoljuje navad-
no za pet let; splošno pa veljajo v tem oziru v različnih deželah raz-
lične določbe.

o) podjetja za javne zabave in razstave vseh vrst;

Semkaj spadajo gledišča, pevske dvorane, potujoče igralske
družbe, plesalci po vrveh, gimnastični umetniki, lastniki raznih pa-
noram i. dr. Za dovoljenje godcem-prosjakom je pristojno okrajno
glavarstvo.

Za kinematografska podjetja podeljuje licenco politično dežel-
no oblastvo. Z ukazom ministrstva za notranje stvari z dne 18. sep-

obrtnike; le tedaj, če izdelujejo skulpture po lastnih načrtih, jih je
šteti za umetnike v zmislu čl. V., točke c) razglasnega patenta k obrt-
nemu redu. (Trg. min. 5. febr. 1887, št. 49.643.)

d) mezdno delo najpriprostejše vrste (dninarsko delo i. t. d.)

Semkaj je prištevati osebe, ki so najete po navadi le za malo
časa in ki zaradi tega ne stojijo v trajnem službenem razmerju s
svojim delodajalcem (n. pr. dninarji, težaki, kmečki delavci, razni
najemniki itd.)

e) pridobitni opravki, ki spadajo med domača postranska op- ravlila in katere izvršujejo navadni udje lastnega gospodarstva.

Zakon te domače industrije se šteje za obrt. V obče se
smatra za domačo obrtnijo tist obrtno proizvajalno delo, katero
izvršujejo ljudje po krajevni navadi v svojih stanovanjih bodisi kot
glavno bodisi kot stransko opravilo, toda izvršujejo na tak način,
da te osebe pri svojem delu — če se ne pečajo z njim kot z osebnim
delom — nimajo v službi obrtnih pomožnih delavcev (pomočnikov,
vajencev), ampak rabijo samo domače ljudi. (Ukaz trg. min. 16. sep-
tembra 1883, št. 26.701.) — Izključno uporabljanje družinskih udov
in domačih ljudi pri izdelovanju kakega prometnega predmeta je
znak domače industrije. Bistven znak pa je, da se celi sloji prebi-
valstva poleg svojega pravega opravila pečajo z izdelovanjem kakega
ravnega predmeta. (Razsodba upr. sod. 20. apr. 1898, št. 2118.)

f) opravila odvetnikov, notarjev in trgovinskih posredovavcev (senzal za menice, blago in ladije, borzni agenti), inženirjev in dru- gih oseb, katere nastavi oblastvo za določena opravila in jim naloži posebne dolžnosti; dalje vsa podjetja za posredovanje opravil v dru- gih kakor v trgovinskih opravilih.

Po zakonu z dne 6. julija 1868 (drž. zak. št. 96) ni potrebno za
izvrševanje odvetništva posebnega oblastvenega dovoljenja, ampak
treba je le dokazati vse zakonite potrebščine in vknjiženje v imenik
odvetnikov.

**Počitek ob nedeljah in praznikih v odvetniških in notarskih
pisarnah** ureja ukaz pravosodnega ministrstva z dne 30. junija 1911,
drž. zak. št. 129, ki predpisuje, da mora ob nedeljah počivati delo
v pisarnah odvetnikov in notarjev. Dovoljenih je pa nekaj izjem,
zlasti če pridejo na vrsto nujna in neodložljiva dela, vendar pa se
smejo tudi v teh izjemnih slučajih pisarniški nastavljenici uporab-
ljati ob nedeljah kvečemu dve dopoldanski uri in jim je za to kot
nadomestek dati kak drug dan v tednu pol dne prostega časa. Ob
praznikih je dati nastavljenecem toliko prostega časa, da se mo-
rejo udeležiti dopoldanske službe božje.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakoa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 80 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Osnove založbe na Dunaju: le-
karna Trnkoczy, Schönbrunnerstrasse št. 100, I.
Zdravje! Josefstädterstrasse št. 25, Radetzkyplatz št. 4.
V Gradcu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih tvrdk
Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Potniki v Ameriko
Zatari telijo dobro, po ceni in
varnosti potovati naj se obrnejo
na
Simona Kmetleka
v Ljubljani Kolodvorske ulice 20.
Kotizacija Pojasnila dejo se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobranec itd.

Največji optični zavod.

Prvi spe-
cialist za
očala in
šćipalnice,
narejene
strogo
natau-
čno po
naročilu
in zdravni-
ških pred-
pisih. —
Nadalje
priporo-
čam svo-
jo veliko
strokov-
njsko pravilno izdelanih topolmerov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. V a popravila izvršujem v s oji lastni
po najnovejšem sistemu z električnim obratom ureje-
valni in je ogled iste mojim cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen.
Bogata zaloga najboljših ur, zlatine in srebrnine. Zahtevajte cenik.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, krepilno in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Podpalni prašek, proti oginjanju otrok in proti po-
tenju nog, škatic 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
Sladin za otroke, škatic 60 v.
Tinktura za želodec, o vsajino in želodec krepilno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepilno sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3-50 in K 2-— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

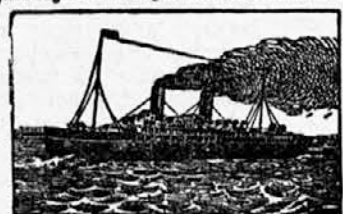
Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v

New-York

francoska prek-
morska družba.

Veljavne vozne liste (Šifkarte) za francosko linijo iz
Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni

In brezplačna po-
junsila daje samo **ED. ŠMARDA**
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetijske posojilnice“.

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
Avđust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporočajo se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
šćedilna ognjišća
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

IVAN JAK IN SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporočajo svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in
šćivalnih strojev

— za rodbino in obrt. —

Za hranilne vloge jamči deželna Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za šćedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA
registřovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošićeva cesta št. 6

prililčje v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančišćansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4-50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalađanje po
pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šišća, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči deželna Kranjska.

Za zavode javnih agentov (spisovalci pisem in vlog, pisarne
za pojasnila in drugo) je merodajen dekret dvorne pisarne z dne
16. aprila 1833.

Za avtorizirane privatne tehnike velja naredba
drž. min. z dne 11. dec. 1860, št. 36.413, dalje naredba min. za notr.
stvari z dne 8. nov. 1886 in ukaz istega ministrstva z istega dne,
št. 8152. Le-ti tehniki, ki so od vlade zapriseženi, se dele v štiri vrste:
a) stavbinski inženirji, oziroma stavbinski in kul-
turni inženirji (za cestne, vodne, mostne in železniške stavbe
in za visoke stavbe, ki stojé s prej imenovanimi deli v neposredni
zvezi, dalje za kulturno-tehnična dela vseh vrst); b) arhitekti
(za vse visoke stavbe in zlasti za stavbinsko-umetniške naprave);
c) inženirji za izdelovanje strojev; d) zemljemerji,
oziroma zemljemerski in kulturni tehniki. — Pra-
vico podeljuje politično deželno oblastvo.

Pojem »zasebno« posredovanje za službe se mora, ker gre za
izjemno določbo, strogo tolmačiti in se sme nanašati samo na slu-
čaje, pri katerih pride v poštev posredovanje za posamezne, določne
službe med določenimi osebami; ne sme se pa raztegniti na slučaje,
ki po juridični rabi ne veljajo kot posredovanje (informacijske pi-
sarne). (Upr. sod. 15. febr. 1885, št. 2884.) — Po ukazu drž. min. z
dne 28. februarja 1863, št. 2306, se zahteva za zasebno posredovanje
za službe koncesija, katero podeljuje politično deželno oblastvo.
Glede informacijskih pisarn glej § 15. o. r., točka 22.

Sporočanje naslovov je svoboden obrt in ne posredovanje kup-
čij. (Odlok trg. min. 13. novembra 1905, št. 55.903).

Zavod za plakatanje je svoboden obrt (upr. sod. 12. oktobra
1905, št. 3824).

g) izvrševanje zdravništva (zdravniki, ranocelniki, zobozdrav-
niki, zdravniki za oči, porodni pomočniki in babice itd.), podjetja
zdravilnic vsake vrste, vštévši porodne zavode in blaznice, zavode za
kopanje in pitje zdravilnih vodá, lekarništvo, živin-zdravništvo z
rezanjem živine vred;

Kopalnišća, ki nimajo namena zdraviti, spadajo med obrte.

O trgovini z mineralno vodo glej točko 14., § 15. o. r.

Ranocelniška pravica se vsled zakona z dne 17. febru-
arja 1873. več ne podeljuje. Z ranocelništvom se sme pečati sedaj
samo tisti, ki je dobil to pravico pred 1876. letom.

Za doseg lekarniške pravice (za obči promet določene,
javne lekarnice) se vsled zakona z dne 18. decembra 1906 (drž. zak.
št. 5 ex 1907) zahteva koncesija, ki jo podeljuje deželno politično
oblastvo. Izvzete so radicirane lekarnice in pod gotovimi pogoji dom.

lekarnice zdravnikov in živinozdravnikov, vendar morajo tudi le-ti
dobiti posebno dovoljenje v ta namen. Izjemoma se sme pravica,
imeti lekarno, podeliti tudi javnim zdravilnim in ljudomilim zavo-
dom, delavskim bolnišćim blagajnam in zvezam takih bolnišćkih
blagajn.

Glede zobnih tehnikov glej točko 26., § 15 o. r.

Rezarji smejo, če so se dobro izučili v svoji stroki in prestali
izkušnje, svobodno se pečati s svojim pravilom ter poučevati vajen-
ce. O prestani izkušnji jim okrajno glavarstvo na njih zahtevo
izroči izpričevalo. Posestniki živine pa niso prisiljeni posluževati se
samo rezarjev z izpričevalom. — K živinozdravništvu spada tudi ple-
menitev živine. Zasebni žrebci se smejo uporabljati za ubrejenje.
(Min. odlok 24. aprila 1855 in 25. februarja 1860.) Zastran zasebnih
bikov veljajo v raznih deželah posebni predpisi; v obče pa velja
načelo, da je vsakomur pod izpolnjevanjem zakonitih predpisov
dovoljeno rabiti bika in jih uporabljati proti odplačilu.

h) pridobitna opravila zasebnega poučevanja in vzgoje in to
zadevajoči zavodi;

Splošni ljudskošolski zakon z dne 14. maja 1869 (§§ 70 — 73)
dovoljuje, da se smejo s privoljenjem deželnega šolskega oblastva
pod gotovimi pogoji ustanavljati zasebne učilnice za otroke,
ki so še dolžni obiskovati šolo. — Za druge zasebne šole daje konce-
sijo politično (ne šolsko) deželno oblastvo (n. pr. za učilnice za izde-
lovanje, merjenje oblek; slikarske, jahalne, plesne šole i. dr.).

i) obrtna dela javnih humanitarnih, učnih, kazenskih ali pobolj-
ševalnih zavodov;

Kaznilnice se smejo pečati z raznimi obrtniškimi deli, in
na ta način vzraste pravemu obrtniku več ali manj občutna konku-
renca. — Po instrukciji (navodilu) z dne 23. maja 1891 za ravnatelje
kaznilnic raztezajo obrtni nadzorniki svoj delokrog tudi na kaznil-
nice, ležeče v njih uradnem okraju. § 2. te instrukcije zahteva, da
morajo obrtni nadzorniki nadzirati ne samo delo v kaznilnicah, am-
pak paziti tudi na zdravstvene razmere. Dalje je obrtnim nadzorni-
kom dovoljeno, ne samo kaznjence, ki se pečajo z obrtnim delom,
ampak tudi delovodje in paznike zaslišati in izprašati o delu. Po § 7.
tega navodila je določeno, da spadajo kaznilniški delavci, ako se
rabijo pri kakem obrtnem delu zunaj kaznilnice, pod obrtni zakon;
ne zahteva pa se zanje delovni red v smislu § 88., a) o. r., in isto
velja glede delovnih zaznamkov (§§ 88. in 96. o. r.) in glede delavskih
knjižic.

k) podjetja kreditnih zavodov, bank, zastavljalnic, zavaroval-
nic, oskrbovalnic, rentnih zavodov, hranilnic itd.;